



Regionplane- och trafiknämnden

Yttrande över motion från Staffan Sjödén (m) om åtgärdsprogram med anledning av att Europeiska unionen utvidgas från den 1 maj 2004

SAMMANFATTNING

Utvidgningens konsekvenser är svårbedömda och komplexa. Det skulle vara svårt att i ett enda åtgärdsprogram ta hänsyn till de möjligheter och konsekvenser som utvidgningen ger för Stockholmsregionen.

Utvidgningen har ett antal konsekvenser för landstinget och Stockholmsregionen bl.a. för:

- Stockholm som knutpunkt i Östersjöområdet.
- Kompetensförsörjning
- Underleverantörer och samarbetspartner
- Vidgning av marknaden
- Relationerna med Ryssland

Landstinget bör som regional utvecklingsaktör verka att Stockholmsregionen drar nytta av att befinna sig i Europas viktigaste utvecklingsområde.

För landstingets egen verksamhet är det mest väsentligt att följa de möjligheter utvidgningen ger att förstärka tillgången på arbetskraft och kompetens samt att utnyttja de kostnadsfördelar som kan nås genom upphandling.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kontoret föreslår att Regionplane- och trafiknämnden beslutar

att avge yttrande till landstingsstyrelsen i enlighet med kontorets förslagskrivelse.

Sven-Inge Nylund

Jan Linzie

Stockholms läns landsting

Postadress
Box 4414, 102 69 Stockholm

E-post
rtk@rtk.sll.se

Besöksadress
Göta Ark Medborgarplatsen 25

Kommunikationer
T-bana Medborgarplatsen, buss 59 & 66
pendeltåg Stockholm södra

Telefon
Växel 08-737 25 00

Telefax
08-737 25 66

ÄRENDET

Motionären föreslår att landstingsfullmäktige beslutar ge landstingstyrelsen i uppdrag att analysera konsekvenserna och möjligheterna för Stockholmsregionen av att EU från den 1 maj 2004 utvidgas med tio nya medlemsstater.

KONTORETS SYNPUNKTER

Utvidgningens konsekvenser för landstinget och Stockholmsregionen.

Utvidgningen har ett antal konsekvenser för landstinget och Stockholmsregionen. De diskuteras nedan under följande rubriker:

- Stockholm som knutpunkt i Östersjöområdet.
- Kompetensförsörjning
- Underleverantörer och samarbetspartner
- Vidgning av marknaden
- Relationerna med Ryssland

Stockholmsregionen som knutpunkt i Östersjöområdet

Utvidgningen borde underlätta Stockholmsregionens ambitioner att bli en viktig knutpunkt i Östersjöområdet. Frågan har bl.a. behandlats i en av kontoret finansierad rapport: Andersson, Åke E. & Andersson, David E.; "Gateways to the Global Economy". Edward Elgars förlag. Cheltenham 2000. I den jämförs arton internationella storstadsregioners knutpunktsstrategier och dras slutsatser om hur man kan agera. Fokus i rapporten ligger på hur högt utvecklade storstadsregioner positionerat sig som knutpunkter i den globala ekonomin och inom sin del av världen.

Östutvidgningen kan ses som en del av utvecklingen mot ökad globalisering, även om den inre marknaden ger särskilda förutsättningar för samspelet inom unionen. Utvidgningsländernas ekonomier förväntas växa två till tre procent snabbare per år än de nuvarande medlemsländernas. Det betyder att utvidgningsländerna kan ta ikapp de nuvarande medlemsländernas ekonomiska försprång på en generation. Integrationszonen i Östersjöområdet förväntas bli Europas mest dynamiska område. EU:s tyngdpunkt förskjuts österut.

En knutpunktsstrategi innebär att omgivande storstadsregioner inte i första hand ses som konkurrenter, utan att man i Stockholm har tillgång till de resurser som finns i Östersjöområdets andra storstadsregioner.

Rollen som knutpunkt i en avancerad tjänsteekonomi hänger mycket ihop med Stockholmsregionens roll som en internationell mötesplats i kunskaps-

2004-03-07

RTN 2003-0447

ekonomin. Det har bl.a. behandlats i kontorets rapport 3, 2003. Destination Stockholm – regionen som mötesplats för affärsresande.

En komplikation när det gäller att öppna marknaden i vårt närområde är att utbytet med Ryssland kan stöta på vissa problem, varom mer i slutet av tjänsteutlåtandet.

Kompetensförsörjning

Stockholmsregionens roll som kunskapsregion bygger på ett inflöde och utbyte av kompetenser. En kunskapsintensiv region behöver en allt bredare bas att stå på genom att specialiseringen och uppbyggnaden av värdekedjorna ökar och innovativa varor och tjänster allt mer har karaktären av förpackad kunskap.

Skall landstinget och andra arbetsgivare i regionen fylla framtida luckor av kompetens och arbetskraft genom att rekrytera i de nya medlemsländerna, kommer det sannolikt i varje fall i början bara att kunna ske med vissa begränsningar. Ett alternativt sätt att få tillgång till utvidgningsländernas kompetens kan ibland vara att upphandla produkter och tjänster av leverantörer i de nya medlemsländerna.

Framförallt finns det i de nya medlemsländerna kring Östersjön tillgång till teknisk och naturvetenskaplig kompetens. Denna är en bristvara också i de nya medlemsländerna och konkurrensen om sådan arbetskraft kan förväntas komma från de flesta andra EU-länder på litet sikt. Mycket av den mest kompetenta arbetskraften rekryteras av internationella organisationer och internationella företag i de nya medlemsländerna. Den ersättning de då får på hemmaplan kan mycket väl motsvara den de skulle få om de arbetade i ett annat medlemsland, om man tar hänsyn till att inkomstskillnaderna är stora i dessa länder och att köpkraften är relativt hög.

Kontoret behandlar frågeställningar inom detta område i en rapport som kommer ut under våren 2004: Utvidgningens betydelse för Stockholmsregionens kunskapsintensiva näringar.

Underleverantörer och samarbetspartner

Utvidgningen innebär att de nya medlemsländerna kommer att lyda under den inre marknadens spelregler, vilket skapar ett affärsklimat med betydligt högre trygghet för beställaren och ett bättre skydd för intellektuella tillgångar. På kort sikt kompletterar de nya medlemsländerna Stockholmsregionen i värdekedjan. På längre sikt blir storstadsregionerna i de nya medlemsländerna mer av konkurrenter och samarbetspartner och de kompletterande delarna i värdekedjan flyttar längre österut.

Ett problem för upphandling inom landstingets verksamhetsområden kan vara att produkter från utvidgningsländerna inte alltid följer EU-standarder.

2004-03-07

RTN 2003-0447

Ansökningsprocessen har haft stor betydelse för utvidgningsländerna. Unionen har under denna tid ställt omfattande resurser till förfogande för att stödja ekonomiskt och institutionellt reformarbete.

När det gäller regelsystem för handelsutbyte och direktinvesteringar m.m. bevakar bl.a. Stockholms Handelskammare dessa områden, vilket skett inom ramen för "Baltic Sea Business Summit", som fungerat som rådgivare och påtryckare gentemot det mellanstatliga Östersjörådet.

Vidgning av marknaden

Trots globaliseringen sker företagens marknadskontakter till mycket stor del i närområdet. Det gäller speciellt för den tjänsteproducerande Stockholmsregionen eftersom tjänsteutbyte är lättare när det finns en kulturell gemenskap, medan detta är mer ointressant för varutbyte. Det förhållandet har bl.a. tagits upp i kontorets rapport nr. 2, 2000: Stockholmsregionen i världen. Kontoret har därför till stor del koncentrerat sina utredningsinsatser till Nordeuropa och Östersjöområdet.

De baltiska länderna är små även om marknaderna växer. På sikt är det framför allt Polen och Ryssland som i detta område ökar sin tyngd. Polen, som med sina 39 miljoner invånare har hälften av de tio nya medlemsländernas befolkning, är givetvis en viktig samarbetspartner och marknad. De baltiska länderna har betraktats som inkörsport till den ryska, vitryska och ukrainska marknaden och delvis som en viktig testmarknad i framtiden. I Leningrad Oblast och St. Petersburg byggs dock hamnar och annan logistisk infrastruktur ut med ambitionen att Ryssland självt skall hantera mycket av varuflödena.

De stora företagen i Stockholmsregionen etablerade sig tidigt på marknaderna i utvidgningsländerna, ibland tillsammans med sina underleverantörer. Resonemang kring utvidgningens konsekvenser gäller därför i hög utsträckning de små och medelstora företagen.

Möjligheterna till utbyte mellan storstadsregionerna beror av den specialisering som skilda länder och storstadsregioner har. Det har bl.a. belysts i kontorets rapport nr. 2, 2000, Storstadskonkurrens och samarbete i norra Europa.

Utvidgningsländernas storstadsregioner har ambitionen att, liksom Stockholmsregionen, etablera sig som kunskapsregioner. Genom utvidgningen får de också tillgång till betydligt större resurser från bl.a. unionens strukturprogram och ramprogram för forskning och utveckling för att förverkliga en sådan strategi. På sikt kan Stockholmsregionen få betydande konkurrens som centrum för transporter, telekommunikationer, finansiella marknader, handel och forskning och utveckling.

Utvidgningen eliminerar många av de hinder som tidigare upplevts som besvärande: komplexa skattesystem, byråkratisk handläggning, begränsningar för utländska företag vid etableringar och företagsuppköp, oklarheter om miljöregler o.s.v.

Relationerna med Ryssland

Utbytet med St. Petersburg och Ryssland kan komma att kompliceras av att Ryssland ifrågasatt om EU:s partnerskaps- och samarbetsavtal (PCA) skall gälla för de nya medlemsländerna samt att gränsen mellan de baltiska staterna Polen och Ryssland så småningom blir Schengengräns.

För leverantörer i Ryssland, Ukraina och Vitryssland kan gränsen mot EU innebära att man förlorar i konkurrenskraft genom tullar och andra bestämmelser, jämfört med de baltiska länderna och Polen.

Redan idag har de baltiska länderna och Polen återgått till de exportandelar man hade till väst under mellankrigstiden och Ryssland är inte längre den viktigaste handelspartnern.

Samarbetsplattformar

Landstinget har omfattande samarbetsrelationer med de baltiska ländernas huvudstadsregioner och Warszawa genom de samarbetsavtal som finns. Liknade relationer finns med St. Petersburg, även om det inte har upprättats något formellt avtal. Ett omfattande samarbete pågår i skilda Interreg-program som Östersjöpaletten och Metropolitan Areas.

Landstinget arbetar också i partnerskap med Länsstyrelsen i det regionala tillväxtprogrammet, med Mälardalsrådet, med Stockholmsregionens Europakommitté och med Stockholms akademiska forum.

Det finns således ett omfattande kontaktnät som kan användas i skilda sammanhang.

Åtgärdsprogram

Utvidgningens konsekvenser är svårbedömda och komplexa. Det skulle vara svårt att i ett enda åtgärdsprogram ta hänsyn till de möjligheter som utvidgningen ger för Stockholmsregionen. Det finns ett stort antal aktörer nationellt och regionalt som arbetar med dess frågor. För landstingets egen verksamhet är det mest väsentligt att följa de möjligheter utvidgningen ger att förstärka tillgången på arbetskraft och kompetens inom den egna verksamheten samt att utnyttja de kostnads fördelar som kan uppnås i upphandling inom de förvaltningar som svarar för dessa frågor.

Landstinget bör givetvis också verka för att Stockholmsregionen för sin utveckling drar nytta av att befinna sig i Europas viktigaste utvecklingsområde. Det måste ske i samverkan med andra regionala aktörer och genom

påverkan på den nationella nivån så att inte de nationella regelsystemen ställer hinder i vägen för att hantera de strategiska utmaningar regionen ställs inför.

De omvärldsförändringar som följer av Europeiska regionens utvidgning kommer att påverka aktualitetsprövningen av RUFSS och den fortsatta regionala utvecklingsplaneringen.

Bilagor

1. Förslagsskrivelse
2. Motion 2003:70 från Staffan Sjäöden